

Magyarország és a csehszlovákiai magyarság

Az etnikai magyar nemzet és a politikai Magyarország 1918-ig kétfélelét jelentett és kétfélelét jelent azóta is. De míg 1918-ig ország és nemzet közt az volt a különbség, hogy *kisebb volt a nemzet, mint az ország, addig 1918 után az ország lett kisebb, mint a nemzet*. E változás után a magyar nemzet negyedrésze — több mint hárommillió ember — Magyarországon kívül nyert honosságot. A hárommillió magyar továbbra is a nemzet tagja maradt, csak hogy nemzeti létét a történelem nagy erőfeszítésektől tette függővé. Mert semmi sem vált olyan bonyolulttá a háborúutáni Közép-Európában, mint a négyrésze szakadt magyar nemzet közt megtalálni és megteremteni az érintkezés szabad útjait. Ennek folytán az utódállamok magyarsága egészen más értelmet volt kénytelen adni magyarságának is, mert mások lettek szabadságai, jogai, lehetőségei, minden más lett, mint Magyarországon, de mégis mindennek egyforma célja maradt: mert a nemzet közös küldetése, ha nem is egyforma, de közös szerepet oszt ki minden magyar számára. Igaz, a kisebbségi magyarságnak gyakran mégis olyan lett a helyzete, mintha két szék közt a földre esett volna: a többségi nemzet, amellyel egy országba került, inkább ferde szemmel nézte nemzeti törekvéseit, az anyaországbeliek pedig sokszor éreztették, hogy nem tartják magukkal nemzetileg egyenrangúnak. A nemzeti kisebbség sorsa így átmeneti és felemás, élete kusza, szerteágazó, ereje szertefecsérelt, dolgai nehezebb, elismerésben szegényebb és léte minden mozzanatát nemzeti mivolta szabja meg, sokkal inkább, mint a vele egy országban élő többségiéknél, vagy a szomszéd országban lakó testvéreinél, Magyarországon. A kisebbségi ember többet gondol a nemzetre, mert a teljes nemzeti lét hiányait kénytelen érezni lépten-nyomon, ezért ha magyarságát óvni tudja, magyarabb, öntudatosabb magyarrá válik, mint akár a magyarországi, csak, sajnos, a magyar öntudatig általában is kevesen jutnak el, s ha a kisebbségi sorban ezt valaki el nem éri, nem úszhat a magyar árral, mint a magyarországi s

könnyen veszhet el az idegen eszmék áradatában. *Az igazi nemzet-megtartó erőt pedig a kisebbségi magyarság számára csak az integer magyarságú Magyarországgal való kapcsolatok jelenthetik.*

A kisantant államok, miután szövetséget kötöttek Magyarországgal a revíziós törekvései ellen, igen kevés jóindulatot tanúsítottak az iránt, hogy magyarnemzetiségű állampolgáraik Magyarországgal érintkezessenek. Az érintkezési szabadság hiányát sínyli a csehszlovákiai magyarság is: erre a szabadságra lenne szüksége, hogy élvezhessen valamit a nemzet központi értékeiből és az általános emberi igazság nevében legalább egy kis hányadát kaphassa meg mindama nemzeti jóniak, ami minden többségi ember számára fölösen terem. így természetesnek látszana, hogy Magyarország előmozdíthassa a csehszlovákiai magyar művelődést, hasonlóképpen, hogy a csehek ápolják külföldi iskoláikat és egyesületeiket; miért ne adhatna elő magyarországi tudós a csehszlovákiai magyar diákoknak, ahogy a prágai német egyetemeken is külföldi származású németeket neveznek ki, — egyelőre ugyan magyar egyeteme sincs a magyarságnak, ezért tehát szinte kategorikus imperatívusznak látszik, hogy elismerjék a csehszlovákiai magyar diákok magyarországi tanulmányait, Mert ott, ahol Csehszlovákia az állam magyar kisebbségének nem nyújthatja azt, amit nyújtani tud a cseheknek, szlovákoknak, vagy németeknek — ott automatikusan meg kellene engedni a magyarországi segítőforrások közbejöttét. Ilyenek főleg: az egyetemek és tudományos intézetek hatáskörén kívül a tudományos és irodalmi sajtótermékek szabad forgalma, az ösztöndíjak, csereakciók és hasonlóak. Ahogy *Bethlen István gróf* az anyaország és a magyar kisebbségek viszonyáról szólva 1934-ben debreceni beszédében kifejezte: *»Tegyük lehetővé, hogy eljuthasson az elszakított magyarsághoz az az áldozatkészség, amelyet a magyar társadalom mindenesetre tanúsítani fog.«*

Mindenekelőtt azonban ott szeretnénk javítani a csehszlovákiai magyarság és Magyarország viszonyán, ahol nem az »ellenfélen kifacsarható« engedményekre lehet számítani, hanem lahol *önmön erőnkől* tehetünk sokat saját nemzeti érdekünkben határon innen és határon túl.

A trianoni határok folytán az anyaországi és a csehszlovákiai magyarság fejlődése más-más irányba terelődött. Húsz év alatt bizony oly eltávolodások jöttek létre, hogy nem tudjuk, vajjon a politikai, vagy a szellemi határok vannak-e erősebb osztóvonalat köztünk közé.

A csehszlovákiai magyarság — széltében-hosszában használt megállapítás szerint — húsz év alatt demokratizálódott. Megváltoztak társadalmi ideáljai, *az új ideál*: a dolgozó, társadalmilag szervezett ember, aki egymást megbecsüli, születés, származás, foglalkozás miatt emberi megaláztatást el nem visel, a címet, rangot,

méltóságot csak megfelelő tartalom fejében hajlandó elismerni, megveti a szolgálalkúséget, az úr és szolga megalázó viszonyát, szociális felelősségérzete és öntudata a magyar társadalmi reformok egész sorát latí a szükségesnek. Emberi tekintetben tehát — ezt gyakran megállapították — tisztább és emelkedettebb a kisebbségi sors tisztítóúzen keresztülment csehszlovákiai magyar, mint az átlag magyarországi. Igaz, a kedvező véleményre gyakran a kisebbségi sors heroikus újdonsága adott alkalmat, mert hiba, társadalmi kinövése bőven akad e demokratizált magyarok körében is. Móricz Zsigmond a csehszlovákiai magyar fiatalság körében járva szintén a kisebbségek emberibb tulajdonságainak ítélte oda a pálmát. Kiknek akkor sem tetszett Móricz Zsigmond ítélete, azoknak sohasem fog tetszeni a kisebbségi magyar szerénytelen öndícsérete, pedig erre mindig sor fog kerülni, ahányszor kisebbségi magyar találkozni fog a többségi magyar túlságosan elterjedt típusával, akiben a rosszul értelmezett úriság oly gyakran csak a lenézés és megaláztatás örömeig tud eljutni. És, sajnos, még az újabb külföldi társadalmi példaképek közül is — a baráti Itália, vagy Németország tiszteletéből, vagy csodálatából — nem e rendszerek szociális tartalma, vagy társadalmi fegyelme ejtette meg a magyarországi hívek nagyrészét, hanem inkább az uralkodás imponáló példája. Sőt a faj teória legújabb szívélyes fogadtatása is Magyarországom — úgylátszik — csak arra volt jó, hogy az értök rajongót a faji ne messég tudatával oltsa be, ami újabb emelkedést és másoknál különb érzést nyújthat.

A csehszlovákiai magyar, akiben formát öltött az új magyar úriember-ideál, bizony gyakran elégedetlenül és nyugtalanul fordul meg a magyarországi társadalom egyes köreikben. *A távoldásnak és hasadásnak legkomolyabb elemeit pedig éppen abban érezzük, hogy az általános emberi ideál nem egyforma a magyarországi 'és a csehszlovákiai magyar előtt.* Ezzel szorosán összefügg a magyarországi társadalmi és szociális viszonyok kedvezőtlen kritikája, mert — csak példának felhozva — a földbirtokreform és szociális reformok, az általános titkos választójog késlekedése, vagy a normálisnál nagyobb cím- és rangkórság, csupa olyan intézményes szépséghiba, amit a kisebbségi magyar még anyaországának sem tud megbocsátani. Igaz ugyan, hogy a kisebbségi magyarság szabad lehetőséget kapott arra, hogy kénye-kedve szerint kritizálja Magyarországot — és kétségtelen, hogy kedvét akkor is a magyar társadalom bírálataira fordította, amikor — a cenzúra miatt — más irányban nem gjrakorolhatott kritikát... De az anyaország sem ad olyan emberi eszményeket, amelyek abszolút vonzó erőt gyakorolhatnának a határontúli magyarokra. Pedig a központi magyar emberi ideál tarthatná össze a legelsősorban négy ország magyarságát és a minden magyaroknak szóló magyar ideál hiúsíthatná meg a legkönnyebben az utóállamokban leselkedő elnemzetlenedés veszélyeit. A központi magyar ideál pedig csak olyan *magyar szociális rendszerben jöhetne*

létre, amely minden magyarral éreztetné, hogy nemzete megbecsült és méltó tagja lehet.

A kisebbségi magyarság nagyon jól érzi, hogy az anyaország társadalma többnyire *hanyagul és érthetetlen közönnyel kezeli a magyar kisebbségi kérdést.* Idézhetnénk Szekfű Gyula intő szavait, amelyek már oly hajszálpontosan kifejezték ezeket a gondolatokat. »Nemzeti társadalmunk — írja Szekfű Gyula a magyarországi társadalomról — alig ismeri a szomszédállamokban élő magyarság kisebbségi sorsát, alig érdeklődik valóságos bajai iránt, kulturális fejlődése iránt is közömbösséget tanúsít és immár másfél évtizede túri, hogy a trianoni politikai határok mindinkább kulturális határokká is alakuljanak.« — »... a szeretet találékony és több módját és eszközét próbálhatná társadalmunk az elszakadt nemzettestek állandó és komoly támogatásának.« — »... elszakadt testvéreinket megfosztja még attól a szellemi támogatástól is, melyet a trianoni magyarság, a határaitúli nehéz életet valóban ismerve, a mai állami elzárkózások mellett is adhatna.«¹ Dehát a magyar társadalmi hibák »eltakarítása« legföljebb egy Szekfű-idézetig ildomos ... így aztán mi sem természetesebb, mint hogy a magyarországi közvélemény mindenkor hajlandó a legképtelenebb rémhíreket elhinni a kisebbségi magyarságról, érdeklődése azonban odáig már nem terjed, hogy komoly tárgyi ismeretekre tegyen szert, sőt arra sem gondol senkisé, hogy általányban előlegezett szánakozásában szemrebbenés nélkül olyan szenvedéseket és áldozatokat is kész elfogadni a kisebbségi magyarságtól, amelyek a valóságban — ha tényleg fennforognának — igazán hihetetlen megpróbáltatásoknak tennék ki az utódállamokban élő magyarság — kétségtelenül nagyon küzdelmes és nehéz életét. De ilyen túlbuzgó szánakozásra csak a nemtörődöm ember lehet képes, aki kényelmesen lerázza magáról az utánjárás gondját és könnyítve lelkiismeretén, készségesen elfogadja azt a hírt, hogy a csehszlovákiai magyaroknak egyetlen magyar iskolájuk sincsen, márcsak törve beszélnek magyarul, — és nehezen leplezhető unalommal csodálkozik, ha mégis azt hallja, hogy vannak iskolák — ha nem is elégségesek — s még magyarul is tudnak a magyarok Csehszlovákiában ... Persze a pontos ismeretek helyett sokkal kényelmesebb fel-fellelkedni egy-egy vezércikk-író frázisain, amelyekkel üzeneteket küldözget a határontúli testvéreknek, bár a vezércikkíró-testvérnek, akárcsak az olvasó-testvéreknek fogalmuk sincs arról, hogy általában mi a valóság és arról sem, hogy a csehszlovákiai magyar testvéreknek sokkal jobban esne, — arról nem is beszélve, hogy a magyarországiaknak mennyivel jobbat tenne — ha ehelyett az újságok, egy-egy statisztikát közölnének a csehszlovákiai magyarság lélekszámáról, foglalkozási elosztódásáról, iskoláinak és magyar tanulóinak számáról, egyesületeik mibenlétéről és működéséről és hasonlókról.

¹ Szekfű Gyula: Három nemzedék és ami utána következik 388—389. és 464. 1.

Igaz, vannak tiszteletreméltó kivételek, s csak nagy örömmel fogadhatjuk, hogy Magyarországon a *reális kisebbség szemléletnek* egyre több úttörője akad, de az ta néhány folyóirat, — élükön a Magyar Szemlével — amely a magyar kisebbségek életének objektív figyelmét tűzte ki célul, bizony csak elenyészően kevés — igaz, annál értékesebb — hatást gyakorol a túlnyomó tudatlansággal és indolenciával szemben. Vagy a kisebbségi intézetek vajjon elvégzik-e mindazt, amire hivatottak lennének? Nem sikkad-e el a nemzet egy-negyedének figyelésére felállított intézmények egész sora a meddő hivataloskodás száraz rendszerében?

Ilyen körülmények közt az anyaország és a csehszlovákiai magyarság közt első helyen a láthatatlan és megfoghatatlan kapcsolatok állanak, amelyek a nemzet tagjait a nemzeti közösség csodálatos szálain keresztül fűzik egymáshoz. A nagy hiány azonban a látható és megfogható kapcsolatok terén jelentkezik. A rádió például majdnem kizárólag zenei kapcsolatot teremt, amellelt csak hírszolgálatra jöhet még komolyan számításba, s így ez a modern vívmány, amely óriási szolgálatokat tehetne a magyar nemzet szellemi összetartására, igen kis mértékben tölti be ilyirányú hivatását. Csak a budapesti nagyváros utáni vidéki vágyakat tudja ébrentartani — lehet, hogy minden céltudat nélkül, mert a magyar hallgatóság többnyire nem is hajlandó Budapestben mást látni, mint az operettek, kiskocsmák, Angol-Park, ia Dunakorzó, a cigányzene és a hamisítatlan, — állítólag — gondtalan, édes magyar élet városát. Sajnos, ilyen és ehhez hasonló szentimentális utakon és módokon bonyolódik le az érintkezés jórésze. A pesti viccek, slágerek, sanzonok, ia jasszság jelenti az egyik legfontosabb vezeték, amely »szellemileg«
összeköt, a másik fontos vezeték: a sport — ez is »szellemi«
kapcsolatnak számít, inkább lelkesítő, mint utánzó hatással. Szó sincs róla, ez mind kitűnő eszköz arra, hogy széles rétegekben népszerűsítse a magyar nemzeti összetartozást, — csak éppen kevés és ijesztően egyoldalú.

Dehát a budapesti összeköttetés magánügynek számít, s mindenki saját ízlése szerint bonyolítja le; szomorú azonban, hogy mily kevesen kívánják a nívós szellemi kapcsolatot. Viszont minden-nél fontosabb a rangos pesti rokonság, a társadalmi kapcsolatok homályos szövevényei, amelyekről sokat lehet sejtetni, mesélni — az ilyen elbeszélők szavain keresztül pedig úgy bontakozik ki Magyarország, mint egy nagy protektor, akinek egyéb létjogosultsága sincsen, csak hogy egyes kiváltságos egyének méltóságát és fontosságát siessen előmozdítani. Ezeket a »budapesti kapcsolatokon«
keresztül ápolódnak azok az anakronisztikus magyar életformák, amelyeknek Magyarországon sem, de még kevésbbé a kisebbségi sorsban lehet életjogosultságuk.

A »budapesti kapcsolatok« sokak számára igen hasznosak voltak. Fiatalemberek, akik se a szlovák iskolát, se a cseh egyetemet nem tudták elvégezni, illetve képességeiknél és adottságaiknál fogva nem tudtak beleilleszkedni a kisebbségi sorsba, — szóval alkalmatlannak bizonyultak arra, hogy magyar örök legyenek az idegen terjeszkedéssel szemben — ezek a budapesti kapcsolat, illetve protekció révén jutottak álláshoz a magyar fővárosban. Megértjük azokat, akik feltétlen muszájból távoztak Magyarországra, de örök szemrehányást fogunk érezni azokkal szemben, akik könnyelműen, vagy gyöngeségből, kényelemből, vagy pusztá számításból *hagyták el földünket, hozzájárultak Magyarország túlzásfoltosságához és — ami még rosszabb, a kisebbségi magyarság sorainak ritkításához.* De túl a pusztá tényen, hogy elhagytak bennünket, legnagyobb vádunk ellenük, hogy ők, akik közülünk távoztak, nemhogy nem lettek kapocs köztünk és az anyaország közt, hanem — tisztelet a kivételnek — éppen ellenkezőleg: magukat játszották ki — talán önmaguk igazolására — az igazi kisebbségi mártiroknak, ők lettek a »jó« magyarok, s a magyarság háború utáni helyzetének megítélésében legelői jártak az illúziók kergetésében, új helyükön pedig inkább hasznot húzni igyekeztek abból, hogy a »Felvidékről« származnak, ahelyett, hogy szolgálatokat tettek volna a csehszlovákiai magyarságnak. A magyar kisebbségek helyzetének ismeretleni volta az (anyaországiak előtt, nem kis mértékben e menekülteknek köszönhető, akik úgyszólván magukra vállalták a »kisebbségi sors« következményeit és éveken keresztül szinte eltakarták a valódi kisebbségi sorban maradt nemzetet az anyaország szem elől. E menekültek tudtak legkevesebbet a kisebbségi sors alakulásáról, mégis ők lettek a változott helyzet szakértői, — pusztá eredetüknél fogva — sőt idővel enyhe féltékenység lett úrrá a Budapesten időző »felvidékiek« és a szlovákiai magyarok közt, s hogy néha már lappangó »pozícióharc« dúl e kétfajta emberek között, ezt csak azok tudják, akik belülről ismerik ezeket a családon és ismerősökön keresztül ide-oda ágazó szálakat.

A legsötétebb és legzavarosabb pontokhoz érünk: oda, ahol az egész kisebbségi sorshelyzet testvérharcnak, gyűlölségnek ad tápot és üzletté alacsonyítja a nemzet legszentebb ügyeit. Az intrikák és denúciálások sűrű bozótjába kerültünk, ahol az opportunisták a mindenkori Budapest szájaíze szerint magukat jó magyarnak, másokat rossz magyarnak igyekeznek feltüntetni, másokat megbízhatatlanoknak, magukat megbízhatóknak jelentik ki, csaknem kizárólag rosszindulat és marakodás diktálja ezt a tempót: háttérben pedig egy borzasztó magyar terhesség üti fel fejét: a »nemzetszűkítés« eredendő magyar bűne. (A »nemzetszűkítésnek« itt olyan értelmet adunk, amilyen értelemben írta Széchenyi István ezeket a sorokat: »Honunk minden lakosinak a nemzet sorába iktatása bizonyos életet terjesztend; 9 milliónak ezentúl is az abbóli kirekesztése ellenben elkerülhetetlen halált hozand anyaföldünkre.«) *Mert a kisebb-*

ségi sorsot is arra tudta a magyar fölhasználni, hogy mindenféle ürügyek alatt leszűkítse a magyar közösséget! — Akiknek voltak »budapesti kapcsolataik«, azok — tisztelet a kivételnek — monopóliumot űztek, s igyekeztek belőle minél több haszont húzni; óvakodtak azonban attól, hogy esetleg személyükön keresztül másokat is Budapest közelébe engedjenek. Budapesten ugyanis a közvélemény igyekezett elveszett magyaroknak elkönyvelni a kisebbségi magyarságot. Annál nagyobb értéke lehetett tehát annak, aki mint »el nem veszett« magyar jelentkezett Budapest színe előtt... A magyar kisebbségi tömegek elveszettségéről szóló híreket már a »felvidéki« menekültek kezdték terjeszteni, ezekhez társultak most azok az utódállambeliek is, akik »kapcsolatokra« tettek szert. Ők is saját fontosságuk emelését tartották elsősorban szemelőtt és különösen az új magyar értelmiség »elveszettségéről« szerettek regélni, (míg a parasztot nemzethűnek ecsetelték, mert — úgylát-szik — a parasztnak nem éreztek »konkurrenst«.) A magyar nemzetcsükkítő hajlam, amely sehogysem akar eltűnni, ezen a téren is szedte a maga áldozatait. — A legfurcsább pedig, hogy a leszűkített nemzeti »közösség« legvédettebb tagjainak azok számítottak, akik legkevésbé voltak hajlandók reagálni az új helyzetre: a passzív rezisztencia végrehajtói, megbántottságból, tehetségtelenségből, vagy tehetetlenségből, — míg a cselekvők gyanússá váltak és különösen a tétlenek állandó, rosszindulatú kritikája és áskálódás[^] kíséerte lépéseiket. A magyar uralomvesztesség tragikus utójátéka volt ez, meg a megszükkült uralom birtokosai nem tudták elviselni, hogy az ő megkerülésükkel most már valaki is tehessen valamit.

Igaz, az újfajta cselekvéstől való irtózásnak is komoly indokai voltak. Az államfordulat után a csehszlovákiai magyarság sorai közé férkőztek a magyarországi bolsevizmus emigránsai, akik magyar égisz alatt — bár a kisebbségi magyarságtól távol, mégis a kisebbségi otthon fedezékébe menekülve — Magyarország-ellenes akcióba kezdtek. Hatásuk el nem kerülhetette később az első csehszlovákiai fiatal értelmiséget sem, amely amúgyis árván, tájékozatlanul és a magyarelles hatásokkal szemben védtelenül állt az új helyzetben. A fiatal értelmiség az egyenes utak helyett *az emigráción keresztül ismerte meg sok esetben Magyarországot*. Ez a kapcsolat bélyegezte meg a nemzeti társadalom előtt a sarlósok egyrészét is, annyira, hogy számos csehszlovákiai magyar fiatal nem is tehette be lábát Magyarországra, mert az anyaország előtt éppoly átok alá került, mint akárcsak maguk az emigránsok. Húsz év alatt, szerencsére, lezajlott már ez a sok félreértéssel teli időszak, csak a sajnálatos magatartás maradt meg továbbra is, amely inkább előlegezett bizalmatlansággal, mint bizalommal tekint az új helyzet parancsa szerint cselekvőkre. Ez az atmoszféra pedig csak kellemes lehetett azoknak, akik félreértett nemzeti missziót véltek betölteni azzal, hogy ahol csak tehették, táplálták az anyaországbeliek bizalmatlanságát a kisebbségi magyarokkal szemben. Ez a lehető leg-

rosszabb módszer, mert eszerint már csak kivételnek számít a »hú« és »jó« magyar, — s láttuk, hogy ezt a nézetet mily bűnösen támasztották alá a kisebbségi sorból Magyarországra hírvivők is — a helyes módszernek éppen fordított irányt kellene követnie. Mert igaz, hogy a csehszlovákiai magyarság másképpen gondolkodik, mint a magyarországi, — s ez gátolhatja a kölcsönös megértést is, de Széchenyi Istvánnal mondjuk, »ha nem vagyunk is egyvéleményűek, magyarok maradunk azért mégis mindnyájan, mit soha nem kellene felednünk!« Aki nem magyar, azt amúgy is meg lehet már távolról ismerni — csakhát a magyarság ismertető jelei is részben mások lettek Csehszlovákiában, mint Magyarországon: ez okoz talán a legtöbb félreértést Magyarországon.

A csehszlovákiai magyarság különösen *a nemzeti műveltség terén messze elmaradt a magyarországi mögött*, — hiszen az önálló nemzeti létnek olyan tradícióit sem birtokolta, mint az Erdélybe szorult magyarság — így *nemzeti erényeit inkább általános emberi tulajdonságaiban lehetne fölfedezni*. Ez a különbség magyarországi és csehszlovákiai magyar közt azonban ne adjon okot se az aggodalomra, se iái bizalmatlanságra, mert eddig jórészt csak a körülményekhez való józan és egészséges alkalmazkodás jelentkezett: hiszen a magyar típus, amely kedves lehet Budapesten, az bizony a kisebbségi helyzetben meg sem állhatná helyét! Hová jutnia, a kisebbségi magyarság, ha tagjai oly merev negációval viseltetnének az új viszonyokkal szemben, mint a budapesti magyar? A legnagyobb baj, hogy Magyarországon többnyire idegen és veszedelmes hatásnak könyvelnek el már minden változást, amin a csehszlovákiai magyarság keresztülesett. Attól tartanak, hogy a kisebbségi sors jótét voltát kellene elismerniök, ha elfogadnák a kisebbségi magyar ember új erényeit. Pedig a magyar történelem alakító hatását kellene e szűklátókörű nézetek helyett fölfedezni. Mert a csehszlovákiai magyar ember nemcsak a csehszlovák demokráciának, hanem e demokratikus rendszer gyakorlati fogyatékoságai ellen, a demokrácia számonkérésével folytatott húszéves harcnak is köszönheti új erényeit. E húszéves küzdelem programjában szerepelt mindenkor a magyarországi kapcsolatok szabadabbá tétele is.

E kapcsolatok rendezése és rendszeresítése jórészt Magyarország és Csehszlovákia viszonyától függ. A dunavölgyi békéért oly könnyen lelkesedő csehszlovák körök kedvenc vesszőparipája, hogy a kisebbségi magyarok »híd«iszerepet töltsenek be a két nemzet közt. Eddig azonban a csehszlovákiai magyarság számára csak a csehek felé vezető utat nyitották meg, míg Magyarország felé a szellemi határzár változatlanul megmaradt: hogyan építsünk hát »hidat«, ha nem léphetünk át a túlsó partra is? *Bizony Csehszlovákiának kellene e téren józan engedékenységet tanúsítania*, mert

amit Magyarország cserébe nyújthat: a területén élő kevésszámú kisebbségek nemzetiségi jogainak teljesebb biztosítása — ezt bizonyára szíves-örömezt megtenné. *Bethlen* István is ilyen erkölcsi alapra helyezkedett, amidőn évekkkel ezelőtt a Magyar Szemlében a szűkkeblű magyarországi kisebbségi politika ellen nyilatkozott, mondván, hogy »senki se vethesse szemünkre, hogy vizet prédikálunk, de bort iszunk és hogy a magyar kisebbségek jogait reklamáljuk, de magunk sem adjuk meg azt saját kisebbségeinknek, amit másoktól számukra követelünk.«²

Más lapra tartozik, hogy mit tehet a magyarság önnön erejéből annak érdekében, hogy a jelenlegi, kétségkívül elégtelen és hiányos kapcsolatokat anyaország és magyar kisebbség közt kimélyítse. E téren — a fennálló politikai elzárkózás mellett is — rengeteget tehetnénk. Mindenekelőtt a *személyes kapcsolatokat* kellene kibővíteni a nyári vándorlásokkal, a nyári táborok kölcsönös látogatásával. Mert ha a német fiatalság nyaranta ellepheti a Dunamedencét, miért ne tehetnék ezt sokkal inkább a magyar fiatalok, akik nem is idegenlakta földön, hanem mindenütt a négy országban élő magyarok házatáján fordulnának meg. De különösen *a magyarországi közvéleményt kellene alaposan kiművelni* a magyar kisebbségi kérdés megismertetésével, mert a jelenlegi iskolai oktatás is elárulja, hogy csak a föld iránt van érdeklődés és nem e földön élő magyar, vagy más nemzetiségű emberek iránt. Ma az összetartás amúgyis nehéz magyar művelete még súlyosabb feladatok elé került, de a történelmi hivatásunkat is csak úgy tölthetjük be, ha le tudjuk küzdeni az összes lelki és térbeli távolságot, ami magyart magyartól elválaszt.

Borsody István.

² Bethlen István gróf: Magyarország kisebbségi politikája, Magyar Szemle, 1933, XVIII. 103. 1.